

I z v j e š t a j

vlasti Bosne i Hercegovine na komentare i upite Evropskog Komiteta za prevenciju torture i nehumanog ili degradirajućeg tretmana ili kažnjavanja (CPT) - četvrta periodična posjeta Bosni i Hercegovini od strane Komiteta koja je obavljena u periodu od 29. septembra do 9. oktobra 2015. godine

Izveštaj o posjeti Bosni i Hercegovini Evropskog komiteta za prevenciju torture i nehumanog ili degradirajućeg tretmana ili kažnjavanja (CPT), nakon svoje četvrte periodične posjete Bosni i Hercegovini u periodu od 29. septembra do 09. oktobra 2015. godine usvojen je od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine na 59. sjednici održanoj 06.06.2016. godine. Ova posjeta Bosni i Hercegovinu dala je priliku za procjenu napretka postignutog od prethodnih posjeta Komiteta 2011. i 2012. godine.

U skladu sa članom 10. stav 1. Evropske konvencije za prevenciju torture i nehumanog ili degradirajućeg tretmana ili kažnjavanja Komitet traži od organa vlasti Bosne i Hercegovine da u roku od mjesec dana dostave odgovor na paragraf 73. Izveštaja i daju potpun opis aktivnosti koji su preduzeti od strane nadležnih institucija, kako bi isti bili realizovani.

U paragrafu 73. navedenog Izveštaja između ostalog navodi se konstatacija „da je prilikom posjete kazneno – popravnih zavoda primjećeno da ni jedna ustanova nema stalno zaposlenog psihijatra kao i da je zapaženo da se sedam forenzičkih pacijenata nalazi u KPZ Tuzla koji shodno odredbama članka 8. stavak (5) Europske konvencije o prevenciji torture i nehumanog ili degradirajućeg tretmana ili kažnjavanja, treba premjestiti u odgovarajuću zdravstvenu ustanovu do otvaranja Zavoda za forenzičku psihijatriju Sokolac.“

Kako navodi CPT ovi pacijenti su imali psihotične poremećaje, a neki od njih su ispoljavali i simptome koji odgovaraju loše tretiranim psihozama. Neki od njih su imali stalne audio i druge halucinacije, a jedan je ispoljio i znake paranoje saopštivši ljekaru iz delegacije svoj strah od napuštanja ćelije. Nadalje, u njihovim zdravstvenim kartonima nema mnogo podataka koji bi ukazivali na to da su njihove osnovne zdravstvene potrebe u pogledu mentalnog i fizičkog zdravlja u KPZ Tuzla tretirane na odgovarajući način.

Delegacija se pozvala na član 8, stav 5, Konvencije, tražeći od nadležnih organa FBiH da bez odlaganja preduzmu mjere na izmještanju sedam forenzičkih pacijenata iz KPZ Tuzla i njihovom prebacivanju u odgovarajuću zdravstvenu ustanovu u kojoj im može biti pružen odgovarajući tretman.

Nakon usvajanja Preliminarnog izjašnjenja predsjedavajućeg delegacije CPT-a koje je usvojilo Vijeće ministara BiH na 31. sjednici održanoj 12.11.2015. godine svojim dopisom od 17. decembra 2015. godine, nadležni organi FBiH obavještavaju Komitet da će navedeni pacijenti biti prebačeni u Specijalnu bolnicu za forenzičku psihijatriju u Sokocu kada ona bude puštena u rad. **Ovakav odgovor je potpuno neprihvatljiv za CPT, kako se navodi u Izveštaju CPT-a upućenog vlastima Bosne i Hercegovine. Ovim pacijentima je potrebna zdravstvena njega i potrebno je odmah preduzeti neophodne korake kako bi oni bili prebačeni u neku zdravstvenu ustanovu bez čekanja da Specijalna bolnica za forenzičku psihijatriju u Sokocu bude puštena u rad.**

Odgovori na upit paragrafa 73. Izveštaja dostavljeni su od strane Ministarstva pravde BiH, akt broj: 07-15-1-6204/16 od 27.06.2016. godine – Informacija o smještaju forenzičkih bolesnika u BiH (akt Ministarstva pravde BiH proslijeđen ovom

ministarstvu od strane Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, aktom broj: 03-05-927/2016 od 06.07.2016. godine) i Ministarstva zdravstva Federacije BiH.

U odgovoru Ministarstva pravde BiH upućenog Vladi Federacije BiH navodi se, kako slijedi: „**Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na 11. sjednici održanoj dana 17.06.2015. godine, upoznao se sa Informacijom o provedbi plana za izvršenje generalnih mjera po presudi Evropskog suda za ljudska prava u predmetu Hadžić i Suljić protiv Bosne i Hercegovine, app. Broj: 39446 i 33849/08.**

Shodno navedenom, zadužen je ministar ovog ministarstva da u saradnji sa ministrom pravde Republike Srpske i ministrom zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, u roku od 30 dana predloži mjere za otvaranje JU „Zavod za forenzičku psihijatriju“ Sokolac za prijem pacijenata iz cijele Bosne i Hercegovine, a u skladu sa zaključenim Sporazumom između Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine iz 2009. godine.

U skladu sa usvojenim zaključkom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine od 17.06.2015. godine, ovo ministarstvo se svojim dopisom od 30.06.2015. godine obratilo Ministarstvu pravde Republike Srpske i Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske i zatražilo da isti dostave relevantne informacije o mogućem početku rada JU „Zavod za forenzičku psihijatriju“ Sokolac, kao i da predlože konkretne mjere radi rješavanja predmetne problematike smještaja forenzičkih bolesnika u Bosni i Hercegovini.

Kako i nakon upućenog dopisa ovo ministarstvo nije dobilo povratnu informaciju, ponovo smo se obratili Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske našim urgentnim dopisima od 08.09.2015. i 24.11.2015. godine, sa ponovnom molbom da nam dostave relevantne informacije o mogućem početku rada navedene zdravstvene ustanove ili da predlože konkretne mjere u cilju rješavanja problematike smještaja forenzičkih bolesnika u Bosni i Hercegovini, a u skladu sa zaključenim Sporazumom o smještaju i naknadi troškova za izvršenje mjera sigurnosti izrečenih u krivičnom postupku i u drugom postupku u kojem se izriče mjera liječenja („Službeni glasnik BiH“, broj: 89/09), međutim u vezi navedenih urgentnih dopisa od 08.09.2015. i 24.11.2015. godine, Ministarstvo pravde BiH nije dobilo povratnu informaciju.

Takođe, naglašavamo da je ovo ministarstvo obavješteno od strane institucija Republike Srpske da je dana 04.11.2014. godine, zvanično otvoren JU „Zavod za forenzičku psihijatriju“ Sokolac, koji egzistira kao specifična zdravstvena ustanova u okviru zdravstvenog sistema Republike Srpske, pod nadležnošću Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, odnosno Vlade Republike Srpske kao osnivača, a kao potpisnike Sporazuma odnosno korisnike usluga Vijeće ministara BiH, Vlada Federacije BiH, Vlada Republike Srpske i Vlada Brčko Distrikta BiH.“

U odgovoru Ministarstva zdravstva **Federacije** Bosne i Hercegovine navodi se sljedeće:

„ **1)** Federalno ministarstvo zdravstva je dana 13.06.2016.godine uputilo žurni dopis na sljedeće adrese: Federalno ministarstvo pravde, Ministarstva zdravstva Tuzlanskog i Zeničko-dobojskog kantona, Ministarstva pravosuđa Tuzlanskog i Zeničko-dobojskog kantona, te Kazneno-popravne zavode Tuzla i Zenica, a u cilju održavanja sastanka sa predstavnicima naznačenih institucija o postupanju po preporukama Evropskog komiteta za sprječavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT - Komitet). Sastanku se nisu odazvali svi pozvani. Prisustvovali su predstavnici Federalnog ministarstva pravde, Ministarstva pravosuđa i uprave Tuzlanskog kantona, ravnatelj Kazneno-popravnog zavoda

Tuzla i liječnik, specijalista psihijatar angažiran na ugovoru o djelu u Kazneno-popravnim zavodu Zenica. Predstavnici Federalnog ministarstva zdravstva upoznali su prisutne ukratko o razlozima zbog kojih je sastanak sazvan, kao i o hronologiji cjelokupne problematike. Otvorena je diskusija o problemima, te potencijalnim mogućnostima da se što je moguće prije preporuka CPT-a realizira.

Na sastanku je podnesena i informacija da je Vlada Federacije BiH na 58. sjednici održanoj 16.06.2016.godine donijela Zaključak V. broj 1305/2016 od 16.06.2016.godine kojim se zadužuje Generalni sekretarijat Vlade Federacije BiH da zatraži od Vijeća ministara BiH zvaničnu informaciju o početku rada Specijalne bolnice za forenzičku psihijatriju u Sokocu. Navedenim Zaključkom zaduženo je Federalno ministarstvo pravde da od sudova sa područja Federacije BiH prikupi podatke o broju izrečenih mjera sigurnosti obveznog psihijatrijskog liječenja, a Federalno ministarstvo zdravstva da od kantonalnih ministarstava na području Federacije BiH zatraži podatke o psihijatrijskim zdravstvenim ustanovama koje privremeno mogu smjestiti ove osobe do otvaranja bolnice na Sokocu. Točkom 4. Zaključka predviđeno je da Federalno ministarstvo pravde formira Interresornu radnu skupinu sa zadatkom da Vladi Federacije BiH predloži rješenje za smještaj osoba koje se počinile kazneno djelo u stanju neubrojivosti, a kojima je izrečena mjera sigurnosti obvezno psihijatrijsko liječenje. Ovom točkom se precizira i koja ministarstva treba da delegiraju svoje predstavnike.

Diskutirano je o mogućnostima i kapacitetima zdravstvenih ustanova za rad sa forenzičkim pacijentima, u prijelaznom razdoblju, do puštanja u rad Zavoda za forenzičku psihijatriju na Sokocu, koji saglasno Sporazumu o smještaju i naknadi troškova za izvršenje mjera sigurnosti izrečenih u kaznenom postupku i u drugom postupku kojem se izriče mjera liječenja („Službeni glasnik BiH“, broj 89/09) treba biti ustanova za smještaj svih ovakvih pacijenata, i to za područje cijele Bosne i Hercegovine. Također, razgovarano je i trenutnom stanju u kazneno-popravnim zavodima, odnosno o zdravstvenom stanju osoba koje se tamo nalaze na izvršavanju mjere sigurnosti obvezno psihijatrijsko liječenje. Istaknuto je i da je Federalno ministarstvo zdravstva u više navrata tražilo od kliničkih centara u Federaciji BiH, kao i bolnica koje imaju organizirane psihijatrijske odjele, da razmotre mogućnosti uspostavljanja forenzičkih kapaciteta, međutim, bolnice su to odbijale argumentirajući svoj stav činjenicom da za forenzičku djelatnost nisu registrirane niti smiju miješati svoje regularne pacijente, akutne psihoze, sa osobama koje su na liječenju temeljem izrečene sigurnosne mjere.

Ukazano je da se mora ponovo zahtjevati jasan odgovor Ministarstva zdravstva i socijalne zaštite Republike Srpske zašto do danas Zavod Sokolac nije započeo sa radom, odnosno prijemom korisnika, kao i da se mora zahtjevati više detalja u svezi sa trenutnim statusom ovog Zavoda u osnivanju i svim aktivnostima provedenim na adaptaciji i opremanju te specijalizirane ustanove.

Nakon diskusije o zatečenom stanju, kao i mogućim rješenjima, zaključeno je sljedeće:

- a) Federalno ministarstvo zdravstva će stupiti u izravni kontakt sa Ministarstvom zdravstva i socijalne zaštite Republike Srpske radi provjeravanja mogućnosti smještaja sedam forenzičkih pacijenata iz KPZ Tuzla u Psihijatrijsku kliniku Sokolac (Klinički centar Istočno Sarajevo), koja ima organiziran Forenzički odjel, i gdje se inače smještaju ovakve osobe sa područja Republike Srpske. U prethodno razdoblju, na zamolbu mjerodavnih ministarstava pravde, ova klinika je izlazila u susret potrebama Federacije BiH, pa je potrebno, na bazi ranijih iskustava, i u ovom slučaju zatražiti, putem

mjerodavnog ministarstva RS-a, da Psihijatrijska bolnica Sokolac privremeno primi forenzičke pacijente iz KPZ Tuzla s obzirom na gore opisanu situaciju, tj. činjenicu da Federacija BiH nema vlastitih forenzičkih kapaciteta.

- b) Kao alternativu prvobitnom prijedlogu, Federalno ministarstvo zdravstva treba da ostvari izravan kontakt sa predstavnicima UKC Tuzla i JU Psihijatrijska bolnica Kantona Sarajevo, radi razmatranja njihovih kapaciteta za prijem navedenih pacijenata iz KPZ Tuzla.
- c) Federalno ministarstvo pravde će, u suradnji sa Ministarstvom pravosuđa i uprave Tuzlanskog kantona, razmotriti mogućnosti osiguranja sredstava za naknadu troškova smještaja sedam forenzičkih pacijenata iz KPZ Tuzla u Psihijatrijsku kliniku Sokolac, i to za razdoblje od narednih šest mjeseci (redovita uplata troškova ili uplata troškova unaprijed za šest mjeseci).
- d) Suglasno Zaključku Vlade Federacije BiH V. broj 1305/2016 od 16.06.2016.godine Federalno ministarstvo zdravstva će od kantonalnih ministarstava na području Federacije BiH zatražiti podatke o psihijatrijskim zdravstvenim ustanovama koje privremeno mogu smjestiti ove osobe do otvaranja bolnice na Sokocu, i to sa naznakom hitnog postupanja, tj. odgovora po ovom upitu.
- e) Suglasno Zaključku Vlade Federacije BiH V. broj 1305/2016 od 16.06.2016.godine Federalno ministarstvo pravde zatražit će od sudova sa područja Federacije BiH podatke o broju izrečenih mjera sigurnosti obveznog psihijatrijskog liječenja, i to zaključno sa 30.06.2016.godine.
- f) Shodno točki 4. Zaključka Vlade Federacije BiH V. broj 1305/2016 od 16.06.2016.godine Federalno ministarstvo pravde će pokrenuti postupak nominiranja Interresorne Radne grupe.
- g) Zapisnik sa sastanka dostavit će se svim prisutnim predstavnicima mjerodavnih institucija i organa.

2) Nakon održanog sastanka, Federalno ministarstvo zdravstva postupilo je žurno po zaključku sa sastanka, te od kantonalnih ministarstava zdravstva na području Federacije BiH zatražilo podatke o psihijatrijskim zdravstvenim ustanovama koje privremeno mogu smjestiti ove osobe do otvaranja bolnice na Sokocu, i to sa naznakom žurnog postupanja, tj. odgovora po ovom upitu. Upit je poslan dana 27.06.2016.godine (akt broj: 06-37-4028/16). Zaključno sa 12. srpnjem 2016.godine samo je jedno ministarstvo, i to Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne skrbi Hercegovačko-neretvanskog kantona, dostavilo svoj odgovor, u kojem navode da je održan sastanak na kojem su nazočili predstavnici tog Ministarstva, Ministarstva pravosuđa, uprave i lokalne samouprave HNK, predstavnici psihijatrijskih odjela Sveučilišne kliničke bolnice Mostar i Kantonalne bolnice „dr. Safet Mujić“ Mostar, a na kojem je razmatran upit Federalnog ministarstva zdravstva. Zaključeno je da u zdravstvenim ustanovama na području Hercegovačko-neretvanskog kantona nema uvjeta za bolnički smještaj osoba kojima je izrečena mjera obveznog psihijatrijskog liječenja u zdravstvenoj ustanovi. U svom odgovoru, također, ističu da forenzičke pacijente iz tog kantona upućuju na liječenje na Sokolac, Psihijatrijska klinika.

Federalno ministarstvo zdravstva je i telefonskim putem urgiralo da mjerodavna kantonalna ministarstva zdravstva što prije dostave svoje odgovore, međutim, odgovore još nismo zaprimili. Kada isti pristignu, imamo obvezu izvjestiti Vladu Federacije BiH o sadržaju tih odgovora i realizaciji njihovog Zaključka V. broj 1305/2016 od 16.06.2016.godine.

3) Federalno ministarstvo zdravstva je, shodno zaključcima održanog sastanka, također ostvarilo izravni kontakt sa Ministarstvom zdravstva i socijalne zaštite Republike Srpske radi provjeravanja mogućnosti smještaja sedam forenzičkih pacijenata iz KPZ Tuzla u Psihijatrijsku kliniku Sokolac (Klinički centar Istočno Sarajevo), koja ima organiziran Forenzički odjel. Daljnji kontakt treba ostvariti izravno sa Psihijatrijskom klinikom Sokolac, a po preporuci ministra zdravstva i socijalne zaštite Republike Srpske, što je i učinjeno. Ostvarena je komunikacija sa predstavnikom te klinike, ali je dogovoreno da je potrebno održati poseban sastanak na Sokocu, i to predstavnika Federalnog ministarstva pravde i Federalnog ministarstva zdravstva sa predstavnicima Psihijatrijske klinike. Nakon što se sastanak održi, pravovremeno ćemo podnijeti informaciju o usvojenim zaključcima i njihovoj realizaciji.

4) Federalno ministarstvo pravde dostavilo je akt broj: 04-49-3039/16 od 06.07.2016.godine (zaprimljen 12.07.2016.godine) kojim se traži nominiranje predstavnika Federalnog ministarstva zdravstva u Interesornu radnu skupinu koja će imati zadaću da Vladi Federacije BiH predloži rješenje za smještaj osoba koje su počinile kazneno djelo u stanju nebrojivosti. Federalno ministarstvo zdravstva je istog dana, po prijemu, odgovorilo na navedeni akt, te nominiralo svoje predstavnike u Radnu skupinu. Radi se se obvezi definiranoj po Zaključku Vlade Federacije BiH V. broj 1305/2016 od 16.06.2016.godine.

5) Dana 12.07.2016.godine zaprimljen je akt Vlade Federacije BiH broj: 03-05-927/2016 od 06.07.2016.godine, a kojim se prosljeđuje odgovor Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine na upit Vlade Federacije BiH o smještaju forenzičkih bolesnika u JU Zavod za forenzičku psihijatriju Sokolac. Upit je poslan na temelju Zaključka V. broj 1305/2016 od 16.06.2016.godine, a u cilju da se dobiju ažurirane informacije izravno od Vijeća ministara BiH, kako bi Vlada Federacije BiH i resorna ministarstva dalje mogla cijeniti kako postupati u slučajevima kada je osobama koje se počinile kazneno djelo u stanju nebrojivosti izrečena mjera obveznog liječenja u zdravstvenoj ustanovi. U odgovoru se ističe da je Ministarstvo pravde BiH, kao i Vijeće ministara BiH, više puta tražilo informacije od Ministarstva zdravstva i socijalne zaštite Republike Srpske o početku rada JU Zavod za forenzičku psihijatriju Sokolac, ali da nisu dobili povratne informacije.

6) Također, treba napomenuti da je Federalno ministarstvo zdravstva ova pitanja delegiralo i za razmatranje na Konferenciji ministara u oblasti zdravstva. Kako Zavod još nije operativan, odnosno ustanova nije započela sa radom i prijemom korisnika, bilo je potrebno odgovore na pitanja zašto je to tako zatražiti od nadležnog Ministarstva zdravstva i socijalne zaštite Republike Srpske. Ovo se odnosi i na pitanje kada se može očekivati početak rada Zavoda. Zbog svega navedenog, pitanje je uvršteno na sjednicu Konferencije ministara u oblasti zdravstva, radi zauzimanja jedinstvenog stava ministara u pogledu početka rada Zavoda Sokolac. Međutim, ni na Konferenciji ministara u oblasti zdravstva, nadležni ministar Ministarstva zdravstva i socijalne zaštite Republike Srpske nije ponudio konkretne odgovore niti dostavio detaljne informacije o stanju na Sokocu, te aktuelnim dešavanjima. Jedino što je iznio jeste da se Ministarstvo time aktivno bavi, te da će poduzeti daljnje aktivnosti kako bi Zavod što je moguće prije postao funkcionalan.

Federalno ministarstvo zdravstva svjesno je značaja ove problematike, te ulaže napore na iznalaženju rješenja za realizaciju preporuke CPT-a, ali nažalost, problem je više nego složen u uvjetima kada Federacija BiH nema vlastitih forenzičkih kapaciteta i kada određene odluke ovise od drugih razina vlasti u BiH ili menadžmenta ustanova.

O svim daljnjim aktivnostima pravovremeno ćemo izvjestiti Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, kao i Vladu Federacije BiH.“

U skladu sa naprijed navedenim konstatujemo da nije došlo do izmještanja **sedam forenzičkih pacijenata koji se nalaze u KPZ Tuzla odnosno smještaja u odgovarajuću zdravstvenu ustanovu do otvaranja Zavoda za forenzičku psihijatriju Sokolac.**“